

ISSN 2367-7031 / www.piron.culturecenter-su.org

БРОЙ # 19 / 2020 / ИЗВЪНРЕДНАТА 2020

URL: <http://piron.culturecenter-su.org/wp-content/uploads/2020/06/19-2020-Iva-Sveshtarova.pdf>

Интервю от серията „Изкуство в извънредно положение“

Ива Свещарова

Ива Свещарова е артист на свободна практика, съосновател и съорганизатор на Международен фестивал за съвременен танц и перформанс „Антистатик“.

Получих поканата да отговоря на няколко въпроса, за което благодаря. И да, това е интервю, но без събеседник или интервю със себе си, един монолог – ще е кратък, обещавам. Втръчено се вирам в монитора. Една от практиките, които усърдно развиваме по време на карантина. Това, което виждам, е собственото ми отражение. Неясно, размазано отражение, така както е неясно и какъв ще бъде животът след пандемията, и за последствията, за които можем само да спекулираме в момента. Ей, ти, от другата страна на екрана! Здравей! Извинявай, че ти говоря на „ти“. Сега ти си моят въображаем зрител и някак си те чувствам близък. Може би защото едни и същи въпроси ни вълнуват, едни и същи страхове споделяме и в една и съща ситуация се намираме. В изолация. И няма да крия, че искрено се надявам съвсем скоро да те видя на живо – в театралната зала, в галерията, в музея и въобще навсякъде, където се създава и споделя изкуство. Аз съм Ива и този монолог е за пандемията като съвременно изкуство.

Паника, несигурност, уплаха, гняв и още куп неканени емоции удобно се настаниха във всекидневния ми/ни живот. Колко дълго ще ни следват? А той – невидимият враг, колко дълго ще ни преследва? Бутонът СТОП е натиснат и като че ли всички станахме част от един глобален експеримент. Докато се опитаме да влезем в крак с новата ситуация, отскорошни ежедневни ритуали изискват да бъдат усвоени – постоянна дезинфекция, носене на маска и миене на ръце с всякакъв вид течности, убиващи всички възможни микроби по ръцете. А наситената миризма на белина и спирт бързо се превърна в най-новия „пролетен ароматизатор“.

Настоящата ситуация е предизвикателство за всички артисти, танцови и театрални компании и институции в сектора на сценичните изкуства по целия свят. Съвременният танц, както и всички други изкуства, е силно засегнат и за съжаление ще се наблюдават дълготрайни последствия след приключването на карантинния период. Много въпроси изплуваха в момента, в който пространствата за изкуства останаха празни и осветлението на залите загасна за неопределено време. Как ще се репетира, как ще се поставят представления без компромис с художественото качество, но безопасни за екипа и публиката? Как ще се управляват театри и независими пространства по устойчив и безопасен начин? Ще се промени ли процесът на работа и ако да, как би се променил? Ще има ли драстичен естетически завой вследствие на създаване на по-минималистични форми с цел струпване на по-малко хора на едно място по време на репетиции? Този въпрос не е много актуален за свободната танцова сцена в България, която от години работи в малки екипи поради слабото финансиране. Може ли изпълнителските изкуства да преминават в дигиталното пространство? Какви мерки се взимат, за да може работата на артистите да бъде възстановена възможно по-скоро и театралните зали да бъдат отново отворени? Въпросите са много, затова карантинно и някак пикселизирано, ще се опитам да споделя няколко неща, които ме вълнуват през последните дни.

Още през 60-те години на миналия век американският постмодерен танц привлича към своите практики всекидневните движения, което променя драстично разбирането за танца. Този подход продължава да се наблюдава и в работата на много съвременни хореографи. Какво новата житейска, улична, ситуация ще допринесе за изкуството на танца, на хореографията? Само допреди два месеца движението в публичното пространство и обитаващите го тела бяха в активно взаимодействие. Карантината обаче формира нови правила на присъствие в него. Тялото го обитава, но в смирение, в режим на подчинение, вследствие на уплаха от нещо невидимо. Телата

вече не са в познатата ни близост, групирани в различна конфигурация. Пешеходните движения са ограничени до минимум, а хората се разминават на разстояние. Ако един пешеходец случайно приближи личното пространство на друг пешеходец на по-малко от един метър, тогава траекторията на движението рязко се променя – от права линия в полукръг или колеблива начупена линия, зигзаг. Каква ще е хореографията на социалните взаимоотношения след карантината? Празните публични пространства през дните на карантината какво значение ще придобият, когато отново се напълнят с хора? Едно е сигурно, че дистанцията отново ще се скъси и ще включим във взаимоотношенията си докосването, защото така сме устроени. В противен случай, очаква ни „връщане към кринолин и цигаре“.

Откакто театрите затвориха, изпълнителските изкуства мигрираха в дигиталното пространство. Благодарение на тази бърза реакция милиони хора имаха възможността да гледат онлайн представления и поне за кратко да забравят за световната криза. Всичко това е ценно и разкрива солидарността на артиста, но трябва да има баланс на споделяне на онлайн артистично съдържание. Не може да се очаква, че качеството на възприемане на едно представление е същото, когато се гледа на живо, но през екрана. Силата на изпълнителските изкуства е в случването му на живо, тук и сега, в съкровения ритуал на съвместното присъствие на изпълнител и зрител. Притеснително е, че публиката много бързо може да се адаптира към формата домашен театър. А след като постепенно се разхлабят мерките, знаем, че процесът на връщане на зрителя в театъра няма да бъде лесен.

Масовото безпокойство за отнета видимост, прекъснатата връзка между артиста и публиката и невъзможността за практикуване на артистична дейност тласна към пренасищане на социалните мрежи с изкуство – такова, създадено преди пандемията, както и в карантинния период, с различни качествени параметри. В резултат на опитите да се създава изпълнителско изкуство по време на карантината, започва да се очертава една „домашна естетика“, която в момента е симпатична, но е доста притеснително, ако тази естетика продължи и в бъдеще. През следващите месеци се очаква реализиране на много онлайн проекти, затова се надявам този временен модел за създаване на артистичен материал да отвори възможност за други естетики, надскачащи оформилата се в момента на създаденото в домашни условия.

Една от думите, съпътстваща карантината и която ще продължи напред, със своите позитивни или негативни отгънъци, е СОЛИДАРНОСТ. Какво е солидарност в изкуството? Как се практикува солидарност? Как институциите разбират солидарност? Интересно е явлението на обединение около тази дума през последните два месеца и какво значение придоби думата след това масово използване. Солидарност би трябвало да е постоянна практика, а не моментен лозунг в период на криза. Практика, която включва подкрепа, разбиране, отдаденост, борба с трудностите на другия, които не са (само) твои, грижа за непознатия, без да се очаква възвращаемост – безвъзмездна помощ. Тук, в момента на безвъзмездната помощ, думата СОЛИДАРНОСТ се пропуква, защото начинът на нейното използване излиза извън значението ѝ. Всеки артист, станал част от програма, свързана с подкрепа на изкуството в условия на епидемия от COVID-19, има конкретни задължения като неин получател. Изисква се получената подкрепа да бъде анонсирана в медии и печатни материали, в прессъобщения и медийни изяви, да приеме форма на лого и хаштаг, за да е видимо, че някоя институция практикува „солидарност“. Видяхме, че солидарността също не е за всички. Тя се превърна в селективна и ограничаваща, не само за културния сектор, а глобално. Имам опасението, че думата изгуби значението си и в момента циркулира в

пространството изпразнена, придобила пълна абстрактност и умело инструментализирана от политическото лицемерие.

Пандемията оголи и проблеми, които дълго време съпътстват независимия културен сектор в България, като се започне с липсата на статут на артист на свободна практика до слабото финансиране. Министерството на културата винаги е работило тромаво и с negliжиране на сектора, което ясно се видя и по време на извънредното положение. Докато повечето европейски държави излизаха с предложения за мерки, Министерството на културата мълчеше. И както често пъти става у нас, независимият сектор е този, който първи инициира диалог и дебат с хората, вземащи решения. След отправената официална позиция на независимият културен сектор, с конкретни мерки за спасяване на сектора, Министерството, както и други институции, предложиха действия за подпомагане на изкуството и културата. След много обсъждания между сектора и Министерството на културата някои от взетите мерки ще влязат в сила, но с голямо закъснение, за разлика от много други държави, които с бързата си реакция демонстрираха какво е солидарност към творците и в кратък срок изработиха и пуснаха в изпълнение конкретни мерки. За голямо съжаление мерките не обхващат всички засегнати от кризата, затова е наложително да не се преустановява диалогът и да се обръща внимание на направените предложения от сектора, който познава в детайли спецификата си. Надявам се, че създалата се ситуация ще е добра предпоставка за решаване на неотложните проблеми.